

יחי המלך

קונטרס שבועי בענייני גאולה ומשיח

משיחות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א מליובאוויטש

גליון א' רצב

ערב שבת-קודש פ' ויקרא, פ' זכור ה' תשע"ט

יוצא לאור על-ידי

תלמידי ה'קבוצה', 'חיילי בית דוד' - בית משיח 770

במסגרת אגודת חסידי חב"ד באה"ק, תחת נשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א

שנת השבעים לנשיאות כ"ק אדמו"ר מלך המשיח שליט"א וקט"ז שנה להולדתו

יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד

מוקדש

לכ"ק אדמו"ר שליט"א

מלך המשיח

מהרה יגלה אכ"ר

לזכות

החייל ב"צבאות השם" שניאור זלמן שי'

לרגל היכנסו בבריתו של אאע"ה ביום ה', ט' אדר ראשון ה'תשע"ט

ולזכות אחיו ואחותו

חיילי "צבאות השם" מנחם מענדל וגיטא שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם

הרה"ת ר' לוי יצחק וזוגתו מרת ח' שרה שיחיו צייטלין

נדפס לעילוי נשמת

ר' אפרים יונה ב"ר אורי אהרן יואל ז"ל זיסק

ולע"נ מרת ח' רחל בת ר' פנחס זליג ז"ל

ולע"נ ר' מאיר ב"ר צבי הירש ע"ה ולע"נ ר' פנחס זליג ב"ר יצחק ע"ה

ו"הקיצו ורננו שוכני עפר" והם בתוכם, ולזכות כל משפחותיהם שיחיו - לשפע ברכות עד בלי די

”זעירא” - ל' זכר או נקבה?

בקשר עם פ' השבוע - פ' ויקרא, מובא בזה צילום (מוקטן) ממענה כ"ק אדמו"ר
מלך המשיח שליט"א לשאלת המניחים בשיחת ש"פ ויקרא ה'תש"מ

(השיחה נדפסה ב"שיחות קודש" תש"מ ח"ב ע' 542)

להלן פענוח הכתי"ק:

אמרתי שיקשו הקלאץ קשיא - ודוקא זו השמיטו!

כהנ"ל [כאן הקיף כ"ק אד"ש את התיבות: כהלשון: אל"ף זעירא. לא "זעיר" לשון זכר אלא
"זעירא" לשון נקבה] בא לבאר עוד ענין. הראי' היא כפשוטה שבכל מדרז"ל שע"פ זה [ושהם
בלה"ק בס' המסורה - מפורש אל"ף קטנה - רובם הבאו בתוס' כאן]. ולכאורה עפ"ז כדחז"ל
כאן שבל' תרגום צ"ל דפליגי ע"ז (כיון דלא כתיב זעירתא) וע"ז התירוך [כאן סימן כ"ק אד"ש
שוב לתיבות שהקיף לעיל]. ועפ"ז יתרוץ דבבעה"ט עה"פ הביא ביחד: זעירא, גדולה.
וראה בס' דקדוק ל' ארמי דא' סופית היא סימן ל' נקבה. וראה אונקלוס וירושלמי ס"פ תצא
כה יג יד. ולחפש בס' גרסאות התרגומים.

הוזכר בהתוועדות ר' זירא (ובירוש' - זעירא) וגם מזה לא הקשו!

”איש יהודי הי'”

המגילה מספרת בתחילה ש"איש יהודי הי'", אחד שהי' אחראי וממונה
להמשיך את ה"יהודי" בעולם לכל יהודי בפרט, עי"ז ש"עומד בין ה'
וביניכם" ● כדי שהעבודה תהי' קלה יותר, במהירות יותר, ובאופן
עמוק ונעלה יותר - לזה צריך את משה רבינו ש"אנכי עומד בין ה'
וביניכם להגיד לכם (להמשיך לכם) את דבר ה'" ● "מה שקנה עבד
קנה רבו", היינו שמלכתחילה "קנה רבו" מכיון שהעבד אינו מציאות
בפ"ע כלל - עד"ז משה רבינו: ישנה מציאות גדולה ביותר, עד ש"קיבל
תורה מסיני וכו'", אבל מהי כל המציאות שלו - שהוא עבד ה', ובמילא
הוא מציאות ה'! ● קטעים משיחת פורים ה'תשל"א - בלתי מוגה*
תרגום חפשי ללה"ק - בעריכת מערכת "יחי המלך", ע"פ סרט ההקלטה

כופר בעבודה-זרה, ואינו רוצה ואינו יכול
להיות נפרד מאלוקות.

וענין זה בכל יהודי נמשך ומתחיל מכך
ש"איש יהודי הי'" - וכהפירוש בזה⁵ שזהו
מלשון "איש - בעל הבית", בדוגמת הלשון
"איש הר הבית"⁶, שפירושו הממונה על הר
הבית, ובדוגמת פירוש הפסוק "ה' איש
מלחמה"⁷ שהוא ממונה ובעה"ב על עניני
המלחמה, כך גם "איש יהודי" הוא זה אשר
ממונה על הענין ד"יהודי" שנמצא בכל ישראל.

ב. והנה, ענין זה ישנו בכל יהודי מצד דרגת
ה"גורל" שבו (כמדובר לעיל בהתוועדות⁸),
והוא בדוגמת הקשר והשייכות שבין אב לבן

א. הסיפור ד"ימי הפורים האלה"¹ הרי בא
לידי ביטוי במגילת אסתר, ושם גם נכתב
שימי הפורים צריכים להיות באופן ד"לא
יעברו מתוך היהודים וזכרם לא יסוף
מזרעם"¹, כולל גם שענינם של "ימי הפורים"
נשאר הוראה לכל ימות השנה, והוראה לכל
דור ודור ובכל מקום ומקום.

התחלת הענין של "יהודים" במגילה הוא
- "איש יהודי הי' בשושן הבירה"²; ותורה
שבעל-פה מפרשת³ - שאין הכוונה כאן⁴
ב"יהודי" לשבט מסויים מישראל, אלא שכל
יהודי נקרא בשם "יהודי", מכיון שכל יהודי

(* השיחה מובאת בזאת בקשר עם פורים, ובהמשך לז'
אדר.

(1) אסתר ט, כח.

(2) שם ב, ה.

(3) ראה מגילה יג, רע"א.

(4) לדיעה אחת.

(5) ראה תו"א מג"א צט, א.

(6) מדות פ"א מ"ב.

(7) בשלח טו, ג ובפרש"י שם.

(8) "שיחות קודש" תשל"א ח"א ע' 538 ואילך.

מוקדש לעילוי נשמת

ר' יהודה ב"ר צבי הירש ע"ה סטראל - נפטר ביום כ"ז אלול

ולע"נ זוגתו טשרנא גיטל בת ר' יעקב ע"ה - נפטרה ביום ה' טבת

יה"ר שתכף ומיד יקויים היעוד "הקיצו ורגנו שוכני עפר" והם בתוכם, בגאולה האמיתית והשלימה

נדבת בנם - יבלחט"א - הרה"ח שמואל סטראל ומשפ' שיחיו

שלא שייך להסבירו בשכל, ואין צורך כלל להסבירו בשכל [..].

עאכו"כ הקשר של בני ישראל להקב"ה – "בנים אתם לה' אלקיכם"⁹, ויתירה מזו: אין בני ישראל בנים סתם, אלא כל אחד ואחד מהם הוא "בני בכורי"¹⁰!

– לא בגלל שיש להקב"ה "בנים" נוספים ח"ו, אלא חוץ מבני" אין להקב"ה "בנים", רק "עבדים". ומעלתם של בני ישראל היא שכל אחד מהם הוא גם "בני בכורי". ובדוגמא: אילו היו "בנים" נוספים, מובנת תוספת העילוי שהיתה לבן הבכור לגבי השאר; כן הוא עתה בנוגע לבני ישראל, שלמרות שאין להקב"ה שום "בנים" נוספים, הנה מלבד היותם "בנים" אתם לה' אלקיכם" נוספה להם גם המעלה "בני בכורי ישראל".

ולאחר כל זה – מיתוסף בזה ענין עיקרי, כפי שאדמו"ר הזקן מבאר (בדרושים הקשורים עם התחלת תשרי¹¹), שאין הנשמה נעשית ח"ו מציאות בפני עצמה, אמנם נהיית הנשמה נברא, והיא נמצאת בעולמות ב"ע, עד לעולם הזה התחתון שאין תחתון למטה הימנו, אבל כפי שהנשמה היא מציאות נברא – היא מציאות של אלוקות, זהו מציאות כפי שאלוקות נמצאת פה למטה.

וכלשון התניא¹² "חלק אלקה ממעל ממש" – לא רק כל' הכתוב¹³ "חלק אלקה ממעל", אלא בתורה שבעל-פה ובפרט בתניא מדגישים ומבארים שזהו ("חלק אלקה ממעל) **ממש** – שדבר זה נמצא כאן ביהודי זה, והרי זה חלק

(9) ראה יד, א.

(10) שמות ד, כב.

(11) לע"ע לא מצאנו. וראה לקו"ש ח"ט ע' 210. וש"נ.

(12) רפ"ב.

(13) איוב לא, ב.

(14) כש"ט הוספות סקט"ז. וש"נ. וראה המשך תרס"ו ע' תקכב. המשך תער"ב ח"א ע' תקנג. סה"ש התש"א ע' 32.

מהעצם, וכיון ש"העצם כשאתה תופס במקצתו אתה תופס בכולו"¹⁴, במילא כל יהודי זהו הקב"ה כביכול ("יעדער איד אָט דאָס איז דער אויבערשטער כביכול")!

"ישראל אורייתא וקוב"ה כולא חד"¹⁵!

– מובן מאליו שלמשמע דברים כאלו יבהלו – היתכן?! זקוקים הרי לראי' מנגלה דתורה – אזי ישנה גמרא בירושלמי¹⁶ האומרת "מאן פני האדון ה'?" (זהו) ר' אבהו בקיסרי". שר' אבהו ה' אמורא, ומסופר באיזה מקום ה' נמצא, נשמה בגוף, ויש עליו כמה סיפורים, ואעפ"כ מפרשים בנגלה דתורה ש"מאן פני האדון ה'" – המציאות הזו ("אָט דער און דער"), שאפשר למששו בידים, והגמ' עצמה מספרת עליו כמה סיפורים¹⁸, הקשורים לענינים גשמיים שבמדידה והגבלה.

בפנימיות התורה בזהר¹⁹ זה מובא בנוגע לרשב"י, "יראה כל זכורך את פני האדון ה'". דא רשב"י, אך בירושלמי הוא יותר מזה, כי אצל הרשב"י ה' הגילוי דפנימיות התורה [גם ר' אבהו ה' עיקר ענינו באגדתא²⁰, וכפי שהגמ' מספרת²¹ ש"ר אבהו ור' חייא בר אבא איקלעו להווא אתרא, רבי אבהו דרש באגדתא רבי חייא בר אבא דרש בשמענתא. שבקוה כולי עלמא לרבי חייא בר אבא ואזול לגבי דר' אבהו. חלש דעתי (דר' חייא בר

(15) ראה זח"ג עג, א.

(16) לע"ע לא מצאנו זה בירושלמי. ואולי הכוונה לירושלמי בכורים פ"ג ה"ג "והוי' בהיכל קדשו דא ר' יצחק בר' לעזר בכנישתא מדרשא דקיסרין" (וראה גם לקו"ש ח"ב ע' 511 בהערה), אבל מהמובא להלן אודות ר' אבהו, נראה שהכוונה לאיזה מ"מ אחר.

(17) תשא לד, כג (והוא הפסוק שהובא בסמוך בזהר). אבל ראה הערה הקודמת.

(18) ראה גם סדר הדורות מע' תו"א בערכו.

(19) ח"ב לח, א.

(20) והיינו – שייך לפנימיות התורה.

(21) סוטה מ, א. בהנחה כתוב מס' יומא, ואולי הכוונה בנוגע לגדלותו המבוארת שם עג, א.

מפסיקים באמצע, מבלי לסיים את הפעולה שעבורה יצאו למלחמה!

משאירים את החיילים במקום סכנה למשך זמן ארוך ביותר, מבלי לדעת מה יילד יום כו', ומצווים עליהם שלא להשתמש בכלי הנשק שברשותם אלא אם מתקיפים אותם – בה-בשעה שישנו פסק-דין מפורש בשולחן-ערוך אורח-חיים ששכ"ט: "נכרים שצרו כו' יוצאים עליהם בכלי זין כו'". וכמדובר כמה פעמים שהלכה זו היא ביחס לכל מקום ומקום, גם בחו"ל (ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מדובר אודות ענין הקשור עם בטחונם של היהודים הנמצאים בארץ הקודש, "ארץ אשר גו" תמיד עיני ה" אלקיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה").

וכאמור – כל זה נעשה בהתאם לשיקולים פוליטיים, שלא להרגיז את הגוי וכיוצא-בזה, למרות שיודעים שהדבר גורם לקרבנות נוספים, ונוסף לזה – ישנה גם "גושפנקא הלכתית" של אלו האומרים שזוהי "דעת תורה", רחמנא-ליצלן!

אין זו הפעם הראשונה שעושים טעות חמורה זו – להעדיף את דעת הפוליטיקאים על דעת אנשי הצבא המומחים בעניני בטחון – טעות זו נעשתה גם במלחמת יום-הכיפורים:

דעתם של כל אנשי הצבא – פה אחד – היתה שחייבים לערוך "גיוס" ולהתייצב עם כלי נשק כו' כדי להיות מוכנים מבעוד מועד להתקפה שעלולה לבוא. ואף-על-פי-כן, העדיפו את דעת הפוליטיקאים – שצריכים להראות לכל הגוים שעם ישראל הוא עם שרודף צדק ויושר, ולכן לא חושבים בכיוון של מלחמה כו'.

ומה היתה התוצאה בפועל ממש – **אלפי פצועים ומאות קרבנות**, רחמנא-ליצלן, שהיו יכולים **לחסוך** – בדרך הטבע – אם היו מתנהגים על-פי חוות-דעתם של אנשי הצבא, להתכונן למלחמה זו באופן המתאים!

וכמדובר כמה פעמים – למרות שזוהי טעות שנעשתה **כמה-וכמה פעמים** – במלחמת יוהכ"פ, במלחמת ששת הימים, במלחמת סיני (כאשר חזרו מתעלת סואץ) – **וכולם ראו** מה הם התוצאות של התנהגות בשיטה זו, אף-על-פי-כן, לא לומדים מאומה מטעויות העבר, וממשיכים להתנהג באותה שיטה, כפי שהתנהגו במלחמת "שלום הגליל"!

(משיחת ש"פ חיי שרה ה"תשמ"ג – בלתי מוגה)

המשך מעמוד 10

כאשר מדברים עם "ילד", וכן כשמדברים עם "ילד" שיש לו כבר "זקן לבן", ואומרים לו ש"ה' ניצב עליו" – צריך לדעת שהדברים מכוונים אמנם אליו, היינו, שמציאותו היא – "מרכבה" לעצמות ומהות!

ולכן, בכחו ויכלתו לחשוב מחשבה טובה אחת, ועי"ז – לפעול ביאת משיח צדקנו **עתה**, במוצאי פורים (והתחלת שושן פורים) דשנת תשמ"ב, ב-770 איסטערן פארקוויי¹⁴!! – כן הוא פס"ד הרמב"ם!

ועאכו"כ כאשר יחשוב ב' מחשבות טובות, ג' מחשבות טובות, ועוד יותר, ואם יגיע למעמד ומצב ד"עד לא ידע", למעלה ממדידה והגבלה – יפסיק כבר למנות את מחשבותיו, כי זהו דבר שלא יתכן במציאות, מאחר שכח המחשבה נובע תמיד ללא כל הפסק.

ועד"ז בנוגע לדיבורים טובים, ומעשים טובים.

(משיחת פורים ה"תשמ"ב – בלתי מוגה)

(14) תיבות אלו אמר כ"ק אד"ש מה"מ בזעקה.

לא "להרגיז" את הגוי...

בקשר למלחמת "שלום הגליל":

דעתם הברורה של אנשי הצבא היתה שיש לסיים תיכף ומיד ובשלימות את הפעולה שנועדה להבטיח את שלומם ובטחונם של היהודים הנמצאים בארץ הקודש. והיתה בידם תכנית ברורה כיצד לבצע פעולה זו במהירות האפשרית, תוך כדי מינימום של קרבנות (או אפילו ללא כל קרבנות). ואף-על-פי-כן, בנוגע לפועל – התערבו הפוליטיקאים ועכבו את אנשי הצבא לסיים את הפעולה בשלימותה, והורו להם ללכת באיטיות, צעד אחר צעד, כדי שיוכלו לערוך "אסיפות" ו"ישוב הדעת" וכו', ועל-ידי-זה גרמו למאות קרבנות. וכל זה – למרות שידעו את חוות-דעתם של אנשי הצבא שעיקוב הפעולה יגרום לקרבנות נוספים!

עד-כדי-כך גדולה שפלותם ו"רגש-הנחיתות" שלהם כלפי הגוי – שלא איכפת להם שיהיו קרבנות נוספים רחמנא-ליצלן, העיקר שלא "להרגיז" את הגוי בזה שלא מתייעצים אתו על כל פרט ופרט, ועל-אחת-כמה-וכמה כאשר מסיימים את הפעולה כולה מבלי להתיעץ עמו בתחילה!

ומכיון שגם המחבלים מבחינים ב"רגש-נחיתות" זה, בראותם שמהססים אם להתקדם אם לאו (כדי לערוך התייעצויות וכו') – הרי עובדה זו גופא מחזקת את רוחם, לאחר האימה ופחד שנפלה עליהם בתחלת המלחמה. ועד-כדי-כך – שגם המחבלים הנמצאים במקומות אחרים הרימו את ראשם, באמרום שעתה יכולים הם לנסות שוב לעשות מעשי-חבלה, ואמנם עשו זאת בכמה מקומות, רחמנא-ליצלן!

וכאמור לעיל – מעדיפים את דעתם של הפוליטיקאים בעלי "רגש-הנחיתות" כלפי הגוי, לעומת דעתם הברורה של אנשי הצבא כיצד צריכים להתנהג מבחינה בטחונית טהורה (ללא שקולים פוליטיים). וכמדובר כמה פעמים שאפילו אותם אנשי צבא שדעתם היתה נוטה לדעת הפוליטיקאים – הדגישו בפירוש שגם הם מודים שמטעמי בטחון טהורים בהכרח לסיים את הפעולה במהירות האפשרית!

נוסף לזה – ישנם כאלו שתמורת כמה "שקלים" או עניני כבוד וכיוצא-בזה, נותנים הם "גורשפנקא הלכתית" להנהגה זו, באמרום שזוהי "דעת תורה"!

כל השקלא-וטריא ההלכתית בענין זה – היתה שייכת לפני שהתחילו במלחמה זו: האם מבחינה הלכתית היו צריכים להתחיל במלחמה אם לאו (למרות שגם אז אין מקום לספק בדבר – מפני דעתם הברורה של אנשי הצבא כו', שהם המומחים – על-פי תורה – לקבוע בעניני בטחון); אבל לאחרי שהחליטו להתחיל במלחמה זו, וכבר נכנסו לשטח לבנון, והגיעו עד "עיר הבירה" – הרי בודאי בהכרח לסיים את הפעולה במהירות הכי אפשרית, מכיון שהחיליים הנמצאים במלחמה הם במקום סכנה, ולכן צריכים להשתדל לסיים זאת במהירות האפשרית, שאז ייצאו מכלל סכנה, ויוכלו לשוב לבתיהם!

כאשר מתחילים במלחמה ובהמשכה מהססים לכאן ולכאן ולא מסיימים את המלחמה לגמרי – הרי זה דומה לרופא שמתחיל לעשות ניתוח ומפסיק באמצע הניתוח: כבר התחילו במלחמה, ודם יהודי כבר נשפך (בדוגמת ניתוח כפשוטו, רחמנא-ליצלן), ואף-על-פי-כן

אבא), אמר לי' (ר' אבהו) אמשל לך משל: למה הדבר דומה לשני בני אדם אחד מוכר אבנים טובות ואחד מוכר מיני סדקית, על מי קופצין – לא על זה שמוכר מיני סדקית"....]

אבל הוא ה' אמורא [משא"כ הרשב"י], ובנגלה ה' כחו – ואומרים גם עליו ענין זה!

עד שישנו דין²² הנוגע למעשה, ש"כל המהרהר אחר רבו כאילו מהרהר אחר השכינה", שעל-כך לא נאמרו שום הגבלות האם זה דוקא בדור התנאים או דוקא בדור האמוראים או דוקא בדור הגאונים או דוקא בדור הראשונים – זוהי הלכה לכל הדורות כולם, דמכיון שע"פ תורה הוא "רבו", אזי אם הוא מהרהר אחר רבו – הוא מהרהר אחר השכינה! כך אומרת תורת אמת; אמנם כתוב "כאילו" בכ"ף הדמיון, אבל דמיון לא שייך לומר על שני דברים שאינם בערך זל"ז, ואם בכל זאת מדמים ה"ז סימן שזהו בערכו שלו.

ג. כיון שמציאות זו – ענין הגורל – ישנה בכאו"א מישראל (כנ"ל ס"ב) – א"כ לכאורה מדוע זקוק לממוצעים לזה [שענין זה נמשך בכל יהודי מה"איש יהודי ה"י, הממונה על הענין דיהודי, כנ"ל שם]?

והביאור בזה: ישנו ממוצע שאינו מפסיק אלא ממוצע המחבר, וכמבואר בארוכה החילוק בין הממוצע דמשה שה' ממוצע המחבר²³ – "אנכי עומד בין ה' וביניכם"²⁴ – לממוצע המפסיק²⁵.

דלכאורה מתעוררת כאן אותה השאלה ("דער זעלבער שטורעם"): הקב"ה הרי ביקש שישמעו את דבריו ללא ממוצעים, ומדוע

(22) שבת ק"א. א. וראה "יחי המלך" עתר ע' 7 ואילך.

(23) ד"ה פנים בפנים תרני"ט. ובכ"מ.

(24) ואתחנן ה, ה.

(25) ראה גם הנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 7. ועוד.

(26) יתרו כ, טז.

(27) ואתחנן ה, כד בפרש"י. וראה סה"ש תשמ"ט ח"א ע' 230 ובהערה 55.

אמרו בני' למשה "דבר אתה עמנו ונשמעה"²⁶, שזה יהי' דרך משה!?

[וזה אכן נחשב להם כענין בלתי רצוי²⁷, היינו לא כפי שהי' יכול להיות וצריך להיות; אלא שעכ"פ "ויתר" להם הקב"ה והסכים שיהי' "אנכי עומד בין ה' וביניכם גו'", והטעם לזה: "כי יראתם מפני האש"²⁸ וכו' וכו', ככל האריכות בזה בתושב"כ ובתושבע"פ]

אבל אין זו שאלה, כי ח"ו לומר שהדבר נשאר לבסוף בניגוד לרצונו של הקב"ה, שהרי הענין ד"בל ידח ממנו נדח"²⁹ הוא לא רק בענינים של היפך הקדושה, אלא גם בקדושה גופא – כשהקב"ה אומר שרצונו בתכלית העילוי, מוכרח להיות תכלית העילוי!

אלא מאי, היתה אפשרות שמיד יקויים בבני' "אני אמרתי אלקים אתם"³⁰, אלא [שבגלל החטא] נתגלה לאחר מכן ש"אכן כאדם תמותון"³¹ – אבל אין הפירוש בזה שהקב"ה "חזר בו" ח"ו מכוונתו בתחילה – לא! רק שזה יקח קצת זמן, מכיון שענין זה צריך לבוא ע"י עבודת האדם.

וכדי שהעבודה תהי' קלה יותר, במהירות יותר, ובאופן עמוק ונעלה יותר – לזה צריך את משה רבינו ("אָט דאָ קומט אַרײַן משה רבינו") ש"אנכי עומד בין ה' וביניכם להגיד לכם (להמשיך לכם) את דבר ה'", את ה"אנכי ה' אלקיך"³², לכל יהודי בפרט.

– זה יכול ה' להיות ללא ממוצע המחבר, שהרי "האלקים עשה את האדם ישר"³³, אבל

(28) ואתחנן שם, ה. וראה גם שם, ב ואילך.

(29) ע"פ שמואל ב' יד, יד.

(30) תהלים פב, ו. וראה פרש"י שם: "כשנתתי לכם את התורה נתתי לכם ע"מ שאין מלאך המות שולט עוד בכס".

(31) שם, ז (וראה פרש"י שם). בהנחה: ובני אדם כולכם (ראה תהלים שם, ו), אבל לכאו' הכוונה לפס' זה.

(32) יתרו שם, ב.

(33) קהלת ז, כט (בשינוי הסדר).

היא שנחלה זו שייכת אליו והוא בעה"ב עלי'. ומצד זה שהם היו "יהודים", אזי "ליהודים היתה" – הם נהיו בעלי-בתיים על הענין ד"אורה ושמחה וששון ויקר"42.

* * *

ה. [.] בכלל יהודי הנמצא בגלות יש לו הגבלות והגדרות כאלו ואחרות, אמנם בענינים שהתורה אומרת שבהם אין הוא מוגבל, הרי הוא עושה אותם באופן כזה שאפי' אם נבוכדנצר (ש"הלבנון באדיר יפול"43) – המושל בכיפה – אומר אחרת, אזי עונה לו היהודי: "את וחד כלב שוין"44, וזה אומרים לנבוכדנצר עצמו, דלכאורה הרי זו מרידה במלכות, והרי מצווים לא למרוד"45, וכתבי"46 "התפללו בשלום העיר וגו'" דקאי (באותו זמן) על נבוכדנצר, אבל מכיון שרצה לגעת ב"יהודי" שביהודי, ענו לו מיד"45 – "את וחד כלב שוין" אי אפשר לשקר לו אלא צריכים לומר לו את האמת, כי יהודי מתנהג על פי תורת אמת.

וכדי להקל זאת יותר, ישנו ה"איש יהודי", שזה ה' מרדכי אשר ה' בעה"ב על בחינת ה"יהודי", כיון שה' חבר וראש הסנהדרין וכו', וכדי להיות בסנהדרין צריכים להיות סמוכין איש מפי איש עד משה רבינו"47:

לא נוגעת כאן מידת חכמתו, הוא יכול להיות החכם הגדול ביותר, הנבון הגדול ביותר והלמדן הגדול ביותר, אבל אם יאמר שהוא הולך לפסוק דין בכח עצמו, בגלל שיש לו

ר"פ ראה. ובכ"מ.

42) אסתר ח, טז.

43) ישע' י, לד. וראה ירושלמי ברכות פ"ב ה"ד ואיכ"ר פ"א, נא – דמדובר על חורבן בית ראשון (ע"י נבוכדנצר).

44) ויק"ר ספל"ג.

45) ראה ויק"ר שם.

46) ע"פ ירמ' כט, ז.

47) רמב"ם הל' סנהדרין פ"ד ה"א ואילך.

בגלל ש"המה בקשו חשבונות רבים"34 אירעו כמה ענינים שבעקבותם היו צריכים להגיע לממוצע. אבל הממוצע גורם לכך שזה יהי ממוצע המחבר, עד שנה' לדבר אחד ממש "חלק אלקה ממעל ממש"35, לא רק מצד למעלה, אלא גם כפי שנמצא בגלוי כאן למטה.

ד. ובה יובן מדוע כל ענין היהודים במגילה מתחיל בפסוק "איש יהודי הי'":

מכיון שנמצאים במעמד ומצב ד"אכתי עבדי דאחשורוש אנן"36, ואחשורוש "מולך מהודו ועד כוש"37, "מושל בכיפה"38, ולאח"ז צריכים לספר שכל בני ישראל היו "יהודים" – נשאלת השאלה: כיצד היו כולם "יהודים", הן אלו הנמצאים בשושן הבירה (הראויים לחצר, לגינה או לביתן"39), והן אלו הנמצאים בפינה נידחת ועד גם באיי-הים?

– לכן מספרים בתחילה ש"איש יהודי הי'", אחד שה' אחראי וממונה להמשיך את ה"יהודי" בעולם לכל יהודי בפרט, עי"ז ש"עומד בין ה' וביניכם" הוא המשך את ה"אנכי ה' אלקיך" – ל' יחיד"40 – לכל אחד ואחד, היינו, שה"אנכי" ע"י הממוצע של "הוי" נהי' "אלקיך" – כחך וחיותך"41, ועי"ז נפעל ענין ה"יהודים" בבני ישראל.

וזהו הפירוש השני ב"ליהודים היתה"42, שבלשון הקודש יש בתוכן תיבת ה"י" (היתה) גם ענין של בעלות ("בעל-הבית'שקייט") – כשאומרים שהיתה לו נחלה כזו וכו', הכוונה

34) קהלת שם.

35) כנ"ל ס"ב. ע"ש.

36) מגילה יד, א.

37) אסתר א, א.

38) מגילה יא, סע"א. ועוד. וראה הנסמן בלקו"ש ח"ד ע' 3.

39) ע"פ אסתר שם, ה. מגילה יב, א.

40) ראה ילקוט שמעוני עה"פ (יתרו שם): כאו"א מישראל ה' אומר כו'.

41) ראה טור וש"ע (ושו"ע אדה"ז) או"ח ס"ה. לקו"ת

במילוי הוראותיו של הרבי אין בחירה חפשית!

. . ההוראה בנוגע לפועל: כל א' יודע שהיתה ויש לו שייכות עם כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, והעיקר – שנשיא דורנו העמיד את עצמו במצב שתהי' לו שייכות עמו, ולכן, שייכות זו נצחית היא (בין אם הוא רוצה ובין אם אינו רוצה), ומשום זה מוכרח הוא להתנהג ע"פ הוראותיו של נשיא דורנו, בנוגע להפצת היהדות והמעיינות חוצה וכו' וכו'.

וכאמור – מכיון שיש לו שייכות עם נשיא דורנו, הרי זה מכריח אותו להתנהג כן, ואין לו ברירה להתנהג באופן אחר.

וכאשר טוען שיש לו בחירה כו', ובמכ"ש וק"ו: אם בנוגע לציווי הקב"ה יש לו בחירה, והידיעה שלמעלה אינה מכרחת את הבחירה כו', הרי עכא"כ שכן הוא בנוגע לציווי של נשיא דורנו – אומרת החסידות: "לאו דוקא!" – הידיעה והציווי דלמעלה אינו מכריח את הבחירה, מכיון ש"ליבא לפומא לא גליא"1, היינו, שענין זה לא נתגלה ונמשך בעולם הדיבור כו', משא"כ בנוגע לציווי דנשיא דורנו – נמשך ונתגלה הדבר בדיבור, ויתרה מזו: במעשה בפועל, ועד שמסר נפשו על ענין זה, ולכן, הרי זה מכריח את הבחירה! – אין לו ברירה אחרת, הוא מוכרח למלא את הוראותיו של נשיא דורנו!

ומה שטוען שיעשה זאת לאחר זמן – הנה למעלה ישנו אמנם הענין דמאריך אף כו', אבל כאשר מדובר אודות ציווי והוראה של נשיא דורנו – הרי הוא בעצמו הכריז והדגיש שהכוונה היא שיעסקו בזה "עכשיו", ואמר שהכוונה היא אליו, ואמר שהכוונה היא שיהי' "טאפארו-דא-פלאחי" (הגרזן על העץ, מעשה בפועל!) ולכן, אין אפשרות לדחות זאת לאחר זמן!

הברירה היחידה שיש לו היא להלחם נגד נשיא דורנו ח"ו, שבזה לוחם הוא נגד המציאות שלו, מה שמוכרח להתנהג ע"פ הוראותיו של נשיא דורנו!

ומכיון שידוע שאין לו ברירה אלא למלא את הוראותיו של נשיא דורנו, וסוכ"ס יהי' מוכרח להתנהג כן – הרי מוטב שיעשה זאת מלכתחילה תיכף ומיד, ובאופן דחסי ורחמים (מכיון שלא יהי' צורך להכריחו כו'). וכידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר"2 שאמר בהתחלת נשיאותו – שרצונו שהנהגה תהי' בחסד וברחמים כו'. וכמו כן ידוע פתגם כ"ק מו"ח אדמו"ר"3 "א' חסיד איז א' קלוגער" (החסיד הוא פיקח), ולכן, בידעו שסוכ"ס לא תהי' לו ברירה, ויהי' מוכרח להתנהג כן – הרי הוא מתנהג כך מלכתחילה, ובמילא הרי זה בחסד וברחמים כו'.

(משיחת ש"פ ויקרא ה'תשמ"ג – בלתי מוגה)

1) ז"ח בראשית ח, א. וראה ג"כ זח"א רנג, א. 2) ראה "היום יום" כ"ף מ"ח. ובכ"מ. 3) סה"ש השי"ת ע' 48-9. תש"ב ע' 6. 117.

ועשרים ומאה מדינה".

ג. והנה, מאחר שהקרעת העולם כולו לכף זכות נפעלת ע"י עבודת כאו"א מישראל (במעשה, כדיבור או במחשבה) – מובן, שה"תשועה והצלה" נפעלת לכל לראש בנוגע אליו.

ובפשטות: היות שחייב אדם לומר **בשבילי** נברא העולם⁸, מובן, שכאשר נפעל ענין הגאולה באופן ד"זאתם תלוקטו לאחד אחד בני ישראל⁹, הרי **ממנו** מתחיל ענין זה!

ולכאורה, נשאלת שאלה, מניין נלקחת כזו גאווה וישות – לומר שכאשר צריכים להוציא את בני מהגלות, ישאירו את כל בני"ל לרגע א', ויתחילו את ענין הגאולה בנוגע אליו?!

הנה על זה אומר יהודי – שהקשר של עצם הנשמה עם עצמות ומהות (שהוא ה"גואל" האמיתי) הוא קשר **עצמי**. קשר זה מתבטא גם **בגלוי** ע"י קיום התומ"צ, אבל גם לפנ"ז ישנו קשר **עצמי** בין הנשמה לעצמות ומהות. ולא זו בלבד שזהו קשר בין ב' דברים נפרדים, אלא זהו באופן ד"כולא חד" (באופן נעלה יותר מהאמור לעיל שכל יהודי הוא בבחי' מרכבה להקב"ה).

ומאחר שיהודי ועצמות ומהות הם "כולא חד" – הרי אין שום דבר ביניהם כלל, מלבד הוא ועצמות¹⁰!

ועפ"ז מובן בפשטות שבשבילו נברא העולם כולו, ועד ש"ה' נצב עליו", ולכן, גם הגאולה נפעלת לכל לראש – אצלו.

ד. [. . .] ע"פ האמור לעיל שכל מקום שבו נמצא יהודי הרי זה "שושן הבירה" – מובן, שבכחו ויכלתו של כל יהודי לשלוט ולפעול על כל העולם כולו, מאחר שהנהגת כל ה"שבע ועשרים ומאה מדינה" מתנהלת ע"פ ההחלטות ד"שושן הבירה".

וכפי שהובא לעיל פס"ד הרמב"ם שכאו"א מישראל יכול להכריע את עצמו ואת העולם כולו לכף זכות, ולגרום תשועה והצלה לכל העולם כולו, זאת אומרת: מבלי הבט על מעמדו ומצבו ברגע שלפנ"ז, וללא עשיית החשבונות ד"מי אני ומה אני" כו' – ביכלתו להביא תשועה והצלה לכל העולם כולו!

וזוהי הלכה ב"תורת משה", "משה אמת ותורתו אמת" – היינו, שאין זה חידושו של הרמב"ם, אלא זוהי "תורת משה" שניתנה ע"י הקב"ה.

ובפרט ע"פ מה שנכתב על הרמב"ם (וכתבו זאת ע"ג המצבה שלו) "ממשה עד משה לא קם כמשה", היינו, "ממשה" – משה רבינו, "עד משה" – הרמב"ם (ששמו הי' משה), "לא קם כמשה".

והנה, ענינו של משה רבינו הוא – "גואל ראשון", ושייך גם ל"גואל אחרון", כמרז"ל¹¹ "גואל ראשון הוא גואל אחרון".

ובפרט ע"פ שיחת כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו¹² ש"משה" בצירוף "אחד" בגימטריא "משיח" (כפי שהוזכר לעיל¹³).

ה. ו"המעשה הוא העיקר":

המשך השיחה בסוף עמוד 13

(11) ראה שמו"ר פ"ב, ד. שם, ו.

(8) סנהדרין לז, א.

(12) אחש"פ תרצ"ט - הובא בלקו"ש חי"א ע' 8 ואילך.

(9) ישע"י כז, יב.

(13) שיחת תענית אסתר סי"ז – התועודיות

(10) ראה עד"ז ב"יחי המלך" גליון תב ע' 3 ואילך.

תשמ"ב ח"ב ע' 939.

ראש טוב ויודע טוב ללמוד – הוא לא ישב בסנהדרין! הענין של הסנהדרין הוא שנדרשת סמיכה, לא מובא באף מקום שעשו להם בחינה לפני הסמיכה⁴⁸, ה"בחינה" היתה שנהגו לקרוא לו ולסמוך אותו (אפי' לא בידיים וכפי הפירוש בזה), ולומר לו "רבי יתקרי"⁴⁹ או שאר תוארים שנתנו בכל דור ודור, ומאז הי' יכול לפסוק דינים עם כל ההגדרות וכל הענינים הקשורים לסמיכה⁵⁰.

מי הי' יכול לסמוך – לא החכם הגדול ביותר ולא הנבון הגדול ביותר, אלא התנאי הראשון – שיש לו סמיכה מזה שלפניו, וזה שלפניו נסמך מהקודם אליו עד **משה רבינו**.

ו. מה היתה מעלתו ("אויפטור") של משה רבינו – שהוא הי' "עניו מכל האדם אשר על פני האדמה"⁵¹, ו"משה קיבל תורה מסיני"⁵²,

משה רבינו הי' יהודי אמיתי, "מדת אמת ראה"⁵³ – משה רבינו ראה את מדת האמת, ראה את י"ג מדות הרחמים⁵⁴, וזה הי' ענינו של משה.

עד כדי כך שאפילו קרח שחלק על כל הענינים, אבל לאחרי שקלט את האמת ותפס את המציאות האמיתית – הוא ביטא זאת באומרו: "משה אמת (ובמילא מובן) ותורתו אמת"⁵⁵! ויותר מזה לא נזקק לשום ביאורים.

הוא לא אמר ש"משה קיבל תורה מסיני",

(48) אף שמוכן שהי' צ"ל אצלו כו"כ מעלות (ראה רמב"ם שם רפ"ב) אבל לא "אז" בחנו אותו.

(49) ראה שם פ"ד ה"ב.

(50) לשלימות הבי' בזה – ראה שיחת ש"פ כי תשא תשל"א ס"ה (שיחוק"ק תשל"א ח"א ע' 590 ואילך).

(51) בהעלותך יב, ג.

(52) אבות רפ"א. ולכאו" הכוונה – זוהי הסמיכה "מסיני"; ולמה אפשר למשה לתת סמיכה – מכיון שהוא "עניו מאד", כבסמוך.

(53) סנהדרין קיא, א. שמו"ר פ"ה, י. ועוד.

(54) ראה פרש"י תשא לג, יט ד"ה וקראתי.

(55) נחומא קרח יא. וראה ב"ב עד, א. סנהדרין קי,

לא אמר שהוא ראה שמושה נביא "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה"⁵⁶ – אלא המעלה שקרח ראה במשה היא שהוא **אמת**, וכיון שמדובר באמת – לא משנה איך היא מסתדרת אצלך, אלא צריכים לדעת מהי המציאות.

כיצד ניתן לדעת מהי המציאות? ע"פ שכל אכן לא ניתן לדעת, אלא רק כפי שאומר במדרש⁵⁷ פתי יאמין לכל דבר – זה משה.

דלכאורה, משה רבינו הי' חכם, ובגלל זה היתה לו היכולת לתת את התורה שעלי' כתוב "היא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים"⁵⁸, ומוכרח שתעבור ע"י אחד כזה שזהו ענינו (חכם ונבון) – ע"י **משה**, ובפרט כמבואר בקבלה וחסידות⁵⁹, שמושה זה אותיות "ש'-מ"ה" ("מה שמו ומה שם בנו"⁶⁰), עם כל אריכות הביאור שמושה ענינו חכמה⁶¹,

וא"כ, כיצד אומרים שמעלתו של משה היא "פתי יאמין לכל דבר"?

אלא הביאור בזה⁶²: דוקא מצד זה שמושה הי' חכם, הוא הגיע לידי החלטה בשכל שחכמה היא דבר מוגבל!

אלא שזה עצמו עדיין לא מכריח ש"יאמין לכל דבר"; אך בשעה שמדובר לגבי **הקב"ה**, אזי – "פתי יאמין לכל דבר", כאן משה לא הי' מציאות כלל, שלכן אמר "ונחנו מה"⁶³, ענינו של "מה" שאינו מציאות כלל.

ז. ובזה יובן הענין דסמוכין איש מפי איש עד משה רבינו:

סע"ב. במדב"ר פי"ח, כ.

(56) ברכה לד, י.

(57) ראה שמו"ר רפ"ג. וראה סה"מ מלוקט ח"א ע' שנו.

(58) ואתחנן ד, ו.

(59) ראה לקו"ת מטות פב, א. ועוד.

(60) ל' הכתוב – משלי ל, ד. וראה אוה"ת נ"ך ח"א עה"פ (ע' תקלו ואילך) דקאי על משה. וש"נ.

(61) ראה לקו"ש חי"ז ע' 4 הע' 28.

(62) ראה סה"מ מלוקט שם.

(63) בשלח טז, זח.

כאשר משה הוא ה"סומך" – הנסמך הינו "תלמיד" משה, וגם מקבל ממשה, ואזי ביכולתו להיות חבר בסנהדרין, וכדלקמן.

בסנהדרין היו ג' שורות, ובשורה גופא היו חילוקי דרגות באופן ישיבתם, ובמילא היו כמה דרגות בהבנה והשגה בין אותם ע"א איש.

אך דבר אחד הי' לכולם בשוה – סמוכין איש מפי איש עד משה רבינו!

שלכן, בשעה שהיו צריכים לפסוק דין, אם באופן ד"אחרי רבים להטות"⁶⁴ (או באופן שזקוקים לרוב של שנים או יותר כו') – היו כולם שוים.

בדיני נפשות אופן השאלה הוא ש"מתחילין מן הצד"⁶⁵ (מן הקטנים שבהן⁶⁶), כי אם מתחילים בשורה הראשונה (בגדול) הרי הבא אחריו לא יכול לומר אחרת, מאחר והקודם גדול ממנו –

אבל גם בדיני ממונות וכן בטומאות וטהרות, שבהם הסדר בתורה הוא ש"מתחילין מן הגדול"⁶⁶, הרי לבסוף בחישוב הרוב והמיעוט, אע"פ שזה יושב בתחילת השורה הראשונה וזה יושב בסוף השורה האחרונה – לא נחשב אף אחד מהם יותר מאחד או פחות מאחד.

ולכאורה אינו מובן, הרי בחכמתם הי' חילוק גדול?

אלא, כיון ששני חברי הסנהדרין (הראשון והאחרון) וכל אלו שביניהם, בנוגע לענין דסמוכין איש מפי איש עד משה רבינו הם שוים – לכן גם בנוגע לפסיקת דין הם שוים.

וכידוע שכדי לפסוק דין נוגע שיהי' "וה' עמו"⁶⁷, כפי שהגמ' בסנהדרין אומרת⁶⁸

ש"הלכה כמותו" תלוי' בזה ש"ה' עמו", ובשביל שיהי' "ה' עמו" צריכים להיות סמוכין מפי משה, שמשה לא הי' מציאות לעצמו אלא כל מציאותו שהוא "עבד ה'", ועי"ז ניתנה "תורת משה"⁶⁹, ותיכף מסבירים מדוע (נקראת התורה "תורת משה") – כיון שמשה הי' "עבדי".

וכשם שאומרים בנוגע לעבד "מה שקנה עבד קנה רבו"⁷⁰, ומפרש הרשב"א⁷¹ שאין הכוונה שקודם קונה העבד, שהוא מציאות בפ"ע, ולאחר מכן קונה רבו – אלא **מלכתחילה** "קנה רבו" מכיון שהעבד אינו מציאות בפ"ע כלל –

[עד"ז משה:] ישנה **מציאות**, ומציאות **גדולה ביותר**, עד כדי כך ש"קיבל תורה מסיני ומסרה ליהושע וכו'", אבל מהי המציאות שלו – כל מציאותו **הוא עבד**, עבד ה', ובמילא הוא **מציאות ה'**.

שלכן **אנכי** עומד בין ה' ביניכם", כיון שאין בזה שום הפסק – כל מציאותו היא הקב"ה ("זיין גאנצע מציאות איז דער אויבערשטער")!

וזה הי' ענינו של מרדכי, ואח"כ הוא יכול הי' להמשיך א"ז מה"איש יהודי הי'" **לכל דור**, שיתנהגו באופן **שכל-אחד** מהם יוכל להקרא בשם "יהודי", ללא שום חילוק מאיזה שבט.

[. .] ומרדכי המשיך זאת בכאו"א מישראל בכל הדור ההוא, וכמדובר לעיל שהענין דפורים נמשך אח"כ בכל הדורות כולם. ■

68 צג, ב.

69 מלאכי ג, כב.

70 קידושין כג, ב. פסחים פח, ב.

71 קידושין שם. וראה 'התועדויות' תשד"מ ח"א ע' 520 ואילך.

64 משפטים כג, ב.

65 רמב"ם הל' סנהדרין פ"א ה"ו.

66 פרש"י משפטים כג, ב.

67 שמואל א טז, יח.

בכחו לפעול ביאת משיח עתה ב-"770 איסטערן פארקוויי"!!

א. מבואר במדרש שמ"ש¹ "והנה ה' נצב עליו" – הרי זה לפי ש"האבות הן הן המרכבה"², היינו, מאחר שהאבות הם "מרכבה" להקב"ה, לכן שייך לומר ש"ה' נצב עליו".

וע"פ דברי אדמו"ר הזקן בתניא³ ש"והנה ה' נצב עליו" קאי על כאו"א מישראל – מובן, שכאו"א מישראל הוא בבחי' "מרכבה" להקב"ה, כי לולי זאת אי אפשר לומר ש"ה' נצב עליו".

זאת אומרת: היות שכאו"א מישראל הוא בן אברהם יצחק ויעקב, לכן, כשם שהאבות הן הן המרכבה, כמו כן כאו"א מישראל הוא בבחי' מרכבה להקב"ה, ועד ש"ה' נצב עליו" – על כאו"א מישראל, בכל מקום ובכל זמן, אפילו בחוץ לארץ וביום חול באמצע השנה.

והדיוק בזה הוא – ה' נצב עליו", מלשון "נצב מלך"⁴. ועפ"ז מובן, שכל מקום שבו נמצא יהודי – נעשה מקום זה "שושן הבירה", "עיר הבירה" של מלך מלכי המלכים הקב"ה ("אחשורוש" – שאחרית וראשית שלו⁵), מאחר שבנוגע לכאו"א מישראל נאמר ש"ה' נצב עליו".

ב. והנה, כללות הענין ד"שושן הבירה" הוא – ששם מחליטים וקובעים כיצד תהי' אופן ההנהגה בכל "שבע ועשרים ומאה מדינה", היינו, כפי שקובעים ב"עיר הבירה", כך נפעל בכל המדינות כולם.

וע"פ האמור לעיל שכל מקום שבו נמצא יהודי הוא בבחי' "שושן הבירה" ("עיר הבירה" של מלך מלכי המלכים הקב"ה, היות ש"ה' נצב עליו") – מובן, שהוא קובע כיצד תהי' הנהגת כל העולם כולו, היינו, שבכחו ויכלתו למשול ולפעול על כל העולם כולו – "שבע ועשרים ומאה מדינה".

ואלו ש"תואנה הם מבקשים", ושואלים: היכן נאמר ענין זה בנגלה בתורה, לכאורה, הרי זה רק פשט'ל בספר התניא? – הרי זה פס"ד ברור בספר "יד החזקה" להרמב"ם (שזהו ספר של "הלכות הלכות"⁶):

בהלכות תשובה⁷ כותב הרמב"ם: "צריך כל אדם שיראה עצמו . . וכן כל העולם חציו זכאי וחציו חייב . . עשה מצוה אחת הרי הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

ועפ"ז מובן בפשטות שבכחו ויכלתו של כאו"א מישראל לפעול על כל העולם כולו – עד שמכריע את העולם כולו לכף זכות, ופועל תשועה והצלה לכל העולם כולו. וע"ד האמור לעיל שכל מקום שבו נמצא יהודי הוא בבחי' "שושן הבירה", שמשם נמשכת ההנהגה בכל "שבע

1 ויצא כח, יג.

2 ב"ר פמ"ז, ו. פפ"ב, ו.

3 פמ"א (נו, סע"א). וראה גם אוה"ת ויצא (כרך ה')

תולטל, ב ואילך.

4 מ"א כב, מח. וראה אוה"ת פרשתנו א'רא ואילך.

5 ראה סה"מ מלוקט ח"ה בהנסמן בהע' 45.

6 הקדמת הרמב"ם לספר היד.

7 פ"ג ה"ד.